

Bir Hastanede Çalışan Laboratuvar Çalışanlarının İşe Hazır Bulunuşluklarının İş Sağlığı ve Güvenliği Algısına Etkisi

Lale KARASU* Ercüment Neşet DİZDAR** Hakan ÇOLAK***

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çankırı, Türkiye.

ORCID: 0000-0001-9278-8779

** Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Yapraklı Meslek Yüksekokulu, Çankırı, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-4607-9039

*** Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen Fakültesi, Kimya Bölümü, Çankırı, Türkiye.

ORCID: 0000-0001-5338-1749

ÖZET

Araştırmanın amacı hastanelerdeki laboratuvar çalışanlarının işe hazır bulunuşluk durumlarının iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusundaki algıları üzerine etkisinin incelenmesidir. Tanımlayıcı araştırma türünde olan araştırmanın evrenini Niğde ilindeki hastanelerde çalışan 248 laboratuvar çalışanı oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini %95 güven aralığı ve %5 hata payıyla 151 olarak hesaplanmıştır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, 45 maddelik "Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği" ve 46 maddelik "İşe Hazırlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada yüz yüze uygulanan anketlerle toplanan veriler, tanımlayıcı istatistikler, t testleri, korelasyon analizi, varyans analizi yöntemleri uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin Cronbach's Alfa değerleri sırasıyla 0.95 ve 0.92 olup yüksek düzeyde güvenilirdir. İşe hazırlık ölçeği puanları ile iş güvenliği ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde güçlü istatistiksel açıdan anlamlı ilişki tespit edilmiştir (r: 0.304; p: 0.012). Bu durum işe hazır bulunuşlukları yüksek olan sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algısının yüksek olduğunu açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, laboratuvar, sağlık personeli.

The Effect of Work Availability of Laboratory Employees in Hospitals on Perception of Occupational Safety and Health

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the effect of the readiness for work of laboratory workers in hospitals on their perceptions of occupational health and safety practices. The population of the research, which is a descriptive research type, consisted of 248 laboratory workers working in hospitals in Niğde province. The sample of the study was calculated as 151 with 95% confidence interval and 5% margin of error. Personal information form, 45-item "Occupational Safety Scale for Healthcare Personnel Working in the Hospital" and 46-item "Work Readiness Scale" were used as data collection tools. Data collected through face-to-face questionnaires, descriptive statistics, t tests, correlation analysis, and variance analysis methods were used in the study. The Cronbach's Alpha values of the scales used in the research are 0.95 and 0.92, respectively, and they are highly reliable. A positive, moderately strong statistically significant relationship was found between the job readiness scale scores and the job safety scale scores (r: 0.304; p: 0.012). This situation explains that health workers with high job readiness have a high perception of occupational health and safety.

Keywords: Occupational health and safety, laboratory, health personnel.

Sorumlu yazar/Corresponding author: laleozdemirkarasu@gmail.com

Geliş tarihi/Date of receipt: 30.11.2022

Kabul tarihi/Date of acceptance: 23.12.2022

Atıf için/To cite: Karasu, L., Dizdar, E. N. & Çolak, H. (2023). Bir hastanede çalışan laboratuvar çalışanlarının işe hazır bulunuşluklarının iş sağlığı ve güvenliği algısına etkisi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 1-9.

GİRİŞ

İnsan olarak her zaman kötü bir durumla veya bir kazayla karşı karşıya kalma riskimiz daima vardır. Bu riski en minimuma indirmek için insanoğlu bir arayışa girmiş, bu arayıştan hayatımızın her alanında her daim var olması gereken iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kavramı doğmuştur. İSG, çalışma ortamında tehlike meydana gelmeden önleyici tedbirlerin alınmasına olanak tanıyan, analizleri ve araştırmaları bir sorun yaşanmadan, işletmede meydana gelebilecek tehlike ve risklerin öngörülerek, bunların kaynağında etkisiz hale getirilmesini sağlayan bir olgudur. İş kazalarının minimuma indirilmesi hatta mümkünse önlenmesi (sıfır iş kazası), meslek hastalıklarının önlenmesi ve güvenli iş hayatının sağlanması İSG'nin temel hedeflerindedir (Dizdar, 1998; Dizdar, 2004; Dizdar & Koçar, 2018; Ergüt, 2018; Çögenli, 2019; Tatlıcan & Çögenli, 2020).

Çok tehlikeli sınıfta bulunan sağlık sektöründe insan sağlığı hizmetlerinde çalışanların biyolojik risk etmenleri dışında; psikososyal, kimyasal ve uzun süre ayakta çalışmaya bağlı olarak fiziksel ve ergonomik risklerle karşı karşıya kaldığı aşikardır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistiklerine göre on yedi bine yakın sağlık çalışanın iş kazası veya meslek hastalığı geçirmiş olduğu anlaşılmıştır. Faaliyetlerinden ötürü mesleki risklere ve iş kazalarına sıklıkla maruz kalan sağlık çalışanlarının, işleri sırasında yaşadıkları İSG tehlikelerinin bertaraf edilmesi gerekmektedir (Akgün, 2015; İnci ve ark., 2016; Öztürk ve ark., 2012; Solmaz & Solmaz, 2017; Yeşildal, 2005; Yılmaz-Oral & Bekman, 2021).

Sağlık çalışanlarının maruz kaldıkları İSG tehlikeleri, sağlık kurum ve kuruluşlarında meydana gelir ve bu alanlar sağlık ve güvenlik risklerinin de yoğunlaştığı birimlerdir. Sağlık çalışanlarının çalışma ortam ve çalışma koşulları diğer sektörler ile benzer tarafları olduğu gibi, farklı yönleri de bulunmaktadır. Aradaki farklılıklar, sağlık çalışanlarının İSG sorunlarının da farklılaşmasına yol açmaktadır. Sağlık çalışanlarının İSG konularında maruz kaldıkları riskler ve bunların arasındaki ilişkilerin tüm sağlık çalışanlarının yanı sıra sağlık hizmetinden faydalananlar ile diğer üçüncü şahıslar arasındaki ilişkilerin analizi ile belirlenir. Diğer alanlarda olduğu gibi, sağlık sektörü çalışanlarının da fiziksel (gürültü, titreşim, radyasyon vb.), kimyasal (dezenfektanlar, gazlar, vb.), biyolojik (bakteriler, virüsler, vb.), ergonomik (kas iskelet sistemi hastalıkları, vardiya düzenleri vb.), psikososyal (mobbing, stres, vb.) riskler altında bulunduğu aşikardır (Önder ve ark., 2011; Taşcıoğlu, 2007).

İşe hazır bulunuşluk yeni bir kavram olmakla beraber birçok düşünürün yaklaşımları ile meydana gelen çeşitli anlamlar bulmuştur. Örneğin 2009 yılında Mason ve arkadaşları işe hazır bulunuşluk kavramını “yeni mezun olan bireyin görev alacağı kurumda örgütsel hedeflere etkili olacak şekilde fayda sağlayan bir dizi temel beceri, bilgi, tutum ve pratik algıya sahip olması” olarak tanımlamışlardır (Mason ve ark., 2009). Caballero ve Walker, mezunların çalışma yaşantılarında kendilerini başarıya hazır noktaya ulaştıracak tutum ve özelliklere haiz olma seviyesi şeklinde tanımlamışlardır (Caballero & Walker, 2010). Sağlık çalışanlarının çalışma ortamları çoğunlukla yorucu, kesintisiz çalışma gerektiren ve iş sağlığı ve güvenliği şartları düşünüldüğünde çok yüksek riskli alanlardır. Bundan dolayı sağlık mezunlarının işe hazır bulunuşluğu, bilhassa mesleğe daha kolay bir geçiş yapılması ve uyum bakımından yüksek önem arz etmektedir (Walker ve ark., 2013).

Hastanelerdeki laboratuvar çalışanlarının işe hazır bulunuşluk durumlarının İSG uygulamaları konusundaki algıları üzerine etkisinin araştırılmasında İGÖ ve İHÖ birlikte kullanılmıştır. Güvenli, nitelikli hizmetlerin sunulabilmesi, beraberinde laboratuvar çalışanlarının sağlığına bağlı olduğu için, hastane laboratuvarlarında iş görenlerin sağlığı ve güvenliği son derece ehemmiyet arz eden bir konudur. Bu çalışmanın amacı; hastanelerdeki laboratuvar çalışanlarının işe hazır bulunuşluk durumlarının iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusundaki algıları üzerine etkisini incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırmada nicel araştırma deseni kullanılmış olup, bu araştırma zaman unsuru açısından retrospektif, tipine göre tanımlayıcı özellikte bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Niğde ili merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren kamu hastanelerinin söz konusu laboratuvarlarında çalıştığı tespit edilen 248 sağlık personeli oluşturmaktadır. Örneklem hesaplama programı PASS 11 kullanılarak evreni temsil edecek örneklem büyüklüğü, %95 güven aralığı ve %5 hata payıyla 151 olarak hesaplanmıştır. Örneklemi oluşturan bireylere basit tesadüfi örnekleme metodundan faydalanılarak ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında üç form kullanılmıştır. Bunlar; tanımlayıcı kişisel bilgi formu, işe hazırlık ölçeği ve hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeğidir.

Tanımlayıcı Kişisel Bilgi Formu: Bu form, sağlık personelinin kişisel özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim), mesleki özellikleri (çalışma düzeni, pozisyon, çalıştığı birim, pozisyon deneyimi, kurum deneyimi), olarak toplamda 10 sorudan oluşmaktadır.

İşe Hazırlık Ölçeği (İHÖ): Ölçek Walker ve ark. (2015) tarafından geliştirilmiştir (Walker ve ark., 2015). Türkçeye uyarlanması Beyhan (2016) tarafından yapılan ölçek, 46 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek sorularına verilebilecek cevaplar, bir çizelge üstüne işaretlenmiş 0 ile 10 arasında değişiklik göstermektedir. (0 = Kesinlikle Katılmıyorum ve 10 = Kesinlikle Katılıyorum). Ölçeğin özgün yapısında Cronbach Alfa değerleri iş yetkinliği alt boyutu için 0.93, sosyal zekâ alt boyutu için 0.91, örgütsel zeka alt boyutu için 0.92, kişisel çalışma alt boyutu için 0.85 ve genel Cronbach alfa değeri 0.93 olarak tespit edilmiştir (Beyhan, 2016).

İş Güvenliği Ölçeği (İGÖ): Hastanede çalışan sağlık personeli için Öztürk ve Babacan tarafından 2012 yılında geliştirilen iş güvenliği ölçeği, hastanelerdeki iş güvenliği algısının ölçülmesine yönelik olumlu anlam taşıyan maddelerden oluşmaktadır. Likert tipindeki ölçek, 6= tamamen katılıyorum ile 1=kesinlikle katılmıyorum” arasında değerlendirilmekte olup 7 alt boyut ve 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 1-13. maddeler mesleki hastalıklar ve şikayetler boyutunu, 14-19. maddeler sağlık taraması ve kayıt sistemleri boyutunu, 20-24. maddeler kazalar ve zehirlenmeler boyutunu, 25-31. maddeler yönetsel destek ve yaklaşımlar boyutunu, 32-36. maddeler malzeme araç-gereç ve denetimi boyutunu, 37-41. maddeler koruyucu önlemler ve kurallar boyutunu, 42-45. maddeler fiziksel ortam uygunluğu boyutunu oluşturmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 45 ile 270 arasındadır. Ölçekten 270'e yakın puan alınması hastanelerde iş güvenliğinin sağlandığının algılandığı, 45'e yakın puan alınması iş güvenliğinin sağlanmadığının algılandığını göstermektedir. Ölçeğin orijinal formunda genel Cronbach Alfa değeri 0.96 olarak bulunmuştur (Öztürk & Babacan, 2012).

Verilerin Toplanması

Araştırma için ihtiyaç duyulan veriler Niğde il ve ilçeleri genelinde kamuya ait sağlık kurumlarındaki laboratuvarlarda görev yapan sağlık personelinin gönüllülük esasıyla 15.06.2021 ile 31.10.2021 tarihleri arasında anket tekniği kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi, bilgisayar ortamında yapılmıştır. Veriler, normal dağılım göstermediği için sürekli değişkenlerin gruplar arası farklılıkları için çoklu karşılaştırma analizi olarak (post-hoc test) Tukey metodundan faydalanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon katsayısı hesaplanmış, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U, Spearman Correlations, Kruskal-Wallis Test Statistic testleri uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmada kullanılan İHÖ'nün cronbach's alfa katsayısı 0.92; İGÖ'nün cronbach's alfa katsayısı ise 0.95 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma için Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 31.05.2021 tarih ile 20 toplantı numaralı etik kuruldan etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için yazarlardan ölçek kullanımıyla ilgili izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmanın ilgili alanlarda yapılabilmesi için Sağlık Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmada örneklem grubunun yaş ortalaması yaklaşık olarak 34'tür. Örneklem grubunun %48'i erkek, %52.3'ü kadın olup %43'ü lisans mezunudur. Evli katılımcılar örneklem grubunun %62.2'sini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun %64.2'sini tıbbi laboratuvar çalışanları oluşturmuştur. Örneklem grubunda hizmet süresi ortalaması yaklaşık olarak 12 yıldır. Örneklem grubu katılımcılarının %23.1'inin gündüz, %3.9'unun gece, %73'ünün vardiyalı çalıştığı tespit edilmiştir. Haftalık çalışma saati 35 saat olanlar örneklem grubunun %33.7'sini, haftalık çalışma saati 40 saat olanlar %64.2'sini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun %44.3'ü laboratuvar teknisyen/teknikeri, %34.4'ü radyoloji teknisyen/teknikeri, %8'i ebe/hemşire olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma Örneklemini Tanımlayıcı İstatistikler (n=151)

Yaş	Minimum	Maksimum	Ortalama
	19	56	34
Cinsiyet	Sayı (n)		Yüzde (%)
Kadın	79		52.3
Erkek	72		47.6
Eğitim Düzeyi	Sayı (n)		Yüzde (%)
Lise	14		9.2
Ön lisans	62		41.0
Lisans	65		43.0
Lisans Üstü	10		6.8
Medeni Durum	Sayı (n)		Yüzde (%)
Evli	94		62.2
Bekar	57		37.8
Çalışılan Birim	Sayı (n)		Yüzde (%)
Laboratuvar	97		64.2
Radyoloji L.	54		35.8
Hizmet Süresi	Minimum	Maksimum	Ortalama
	1	38	12
Kurumda Çalışma Süresi	Minimum	Maksimum	Ortalama
	1	37	8
Çalışma Şekli	Sayı (n)		Yüzde (%)
Gündüz	35		23.1
Gece	6		3.9
Vardiyalı	110		73.0
Haftalık Çalışma Saati	Sayı (n)		Yüzde (%)
35 saat	51		33.7
40 saat	97		64.2
48 saat	1		0.7
56 saat	1		0.7
60 saat	1		0.7
Görev	Sayı (n)		Yüzde (%)
Lab. Teknisyeni/Teknikeri	67		44.3
Rad. Teknisyeni/Teknikeri	52		34.4
Ebe/Hemşire	12		8.0
Diğer	20		13.3
Toplam	151		100

Araştırma kapsamında ölçek puanlarında cinsiyet bakımından anlamlı değişiklik bulunup bulunmadığını analiz etmek amacıyla toplanan verilerin normal dağılıma uymaması sonucunda Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Tablo 2'de gözlemlendiği gibi yapılan analizler neticesinde ortalama puanlarının cinsiyet bakımından değişiklik göstermediği belirlenmiştir (Mann-Whitney İHÖ puanları toplamı; u: 2498; z: -1.302; p:0.193 ile İGÖ puanları toplamı; u: 2530.500 ; z: -1.180; p:0.238). Her iki ölçekte de p>0.05 olduğundan cinsiyet farklılık göstermemektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Sağlık Personelinin Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi (n=151)

Ölçek Ortalaması Puanı-Cinsiyet	Mann-Whitney U Test						
	Cinsiyet	n	Mean Rank	Sıralar Top.	Mann-Whitney U	z	p
İHÖ Toplam	Kadın	79	71.62	5658.00	2498.000	-1.302	0.193
	Erkek	72	80.81	5818.00			
İGÖ Toplam	Kadın	79	72.03	5690.50	2530.500	-1.180	0.238
	Erkek	72	80.35	5785.50			

Tablo 3'te görüldüğü üzere yaş ile İHÖ ve alt boyutları arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz neticesinde İHÖ alt boyutları ve yaş arasında kişisel iş özellikleri alt boyutu hariç (r: 0.081; p: 0.324) $p>0.05$ olduğundan pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (iş yeterliliği; (r: 0.178; p: 0.029), sosyal zeka; (r: 0.161; p: 0.048), örgütsel zeka; (r: 0.252; p: 0.002), İHÖ toplam; (r: 0.266; p: 0.001)). Analiz sonuçları yaş arttıkça İHÖ puanlarının arttığını ortaya koymaktadır. Yaş ile İGÖ puan ortalaması arasındaki ilişkiye bakıldığında; meslek hastalıkları (r: -0.143; p:0.080), kayıt sistemleri (r: -0.159; p: 0.051), yönetsel destek (r: 0.006; p: 0.940) ve İGÖ puanları toplamı (r: -0.070; p: 0.391) alt boyutlarında bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Kazalar ve zehirlenmeler (r: -0.230; p: 0.004), koruyucu önlemler (r: -0.218, p: 0.007) $p<0.05$ alt boyutlarında negatif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Fiziksel ortam uygunluğu (r: 0.289; p:0.000), malzeme araç-gereç denetim (r: 0.213; p: 0.009) alt boyutlarında $p<0.05$ olmak üzere pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Analizi (n=151)

Ölçek Alt Boyut Ortalaması	n	Yaş r*	p
İş Yeterliliği	151	0.178	0.029
Sosyal Zeka	151	0.161	0.048
Örgütsel Zeka	151	0.252	0.002
Kişisel İş Özellikleri	151	0.081	0.324
İşe Hazırlık Ölçeği Puanları Toplamı	151	0.266	0.001
Mesleki Hastalıklar	151	-0.143	0.080
Kayıt Sistemleri	151	-0.159	0.051
Kazalar ve Zehirlenmeler	151	-0.230	0.004
Yönetsel Destek	151	0.006	0.940
Malzeme Araç-Gereç Denetim	151	0.213	0.009
Koruyucu Önlemler	151	-0.218	0.007
Fiziksel Ortam Uygunluğu	151	0.289	0.000
İş Güvenliği Ölçeği Puanları Toplamı	151	-0.070	0.391

*Spearman Korelasyon Analizi

Meslekte toplam hizmet süresi ile ölçeklerin puanları arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda İşe Hazırlık Ölçeği alt boyutları ve meslekte toplam hizmet süresi arasında bazı boyutlarda anlamlılık olmamak üzere örgütsel zeka (r: 0.323; p: 0.000) ve İşe Hazırlık Ölçeği puanları toplamı (r: 0.295; p: 0.000) alt boyutları puanları $p<0.01$ olmak üzere pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. İş Güvenliği Ölçeği alt boyutlarında ise bazı boyutlarda anlamlılık olmamak üzere kazalar ve zehirlenmeler (r: -0.258; p: 0.001), malzeme araç-gereç denetim (r: 0.204; p: 0.012), koruyucu önlemler (r: -0.294; p: 0.000) ve fiziksel ortam uygunluğu (r: 0.259; p: 0.001) alt boyutları puanları $p<0.05$ olduğundan negatif yönlü, düşük

düzye ve istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonuçları meslekte toplam hizmet süresi arttıkça ölçek puanlarının arttığını ortaya koymaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçek Puanlarının Meslekte Toplam Hizmet Süresine Göre Analizi (n=151)

Ölçek ve Alt Boyut Ortalamaları	Hizmet Süresi		
	n	r*	p
Mesleki Hastalıklar	151	-0.100	0.220
Kayıt Sistemleri	151	-0.108	0.187
Kazalar ve Zehirlenmeler	151	-0.258	0.001
Yönetmel Destek	151	0.033	0.688
Malzeme Araç-Gereç Denetim	151	0.204	0.012
Koruyucu Önlemler	151	-0.294	0.000
Fiziksel Ortam Uygunluğu	151	0.259	0.001
İş Güvenliği Ölçeği Puanları Toplamı	151	-0.046	0.572
İş Yeterliliği	151	0.125	0.126
Sosyal Zeka	151	0.082	0.316
Örgütsel Zeka	151	0.323	0.000
Kişisel İş Özellikleri	151	0.139	0.088
İşe Hazırlık Ölçeği Puanları Toplamı	151	0.295	0.000

*Spearman Korelasyon Analizi

İşe hazırlık ölçeği puanları ile iş güvenliği ölçeği puanları arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi için Spearman Korelasyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda işe hazırlık ölçeği puanları ile iş güvenliği ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü, orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir (r: 0.304; p: 0.012). Ölçeklerin alt boyutlarındaki ilişkileri incelediğimizde sadece işe hazırlık ölçeği bir alt boyutu olan kişisel iş özellikleri boyutu ile diğer alt boyutlar arasında negatif yönlü ilişki görülmektedir. Diğer alt boyutlarda tespit edilen ilişkilerin hepsinde pozitif yönlü, düşük ve orta düzeyde güçlü olduğu görülmektedir.

Tablo 5. İşe Hazırlık Ölçeği Puanları ile İş Güvenliği Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Matrisi (n=151)

	İşe Hazırlık Ölçeği ve Alt Boyutları					
	İş Yeterliliği	Sosyal Zeka	Örgütsel Zeka	Kişisel İş Özellikleri	İHÖ Toplamı	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÖLÇEĞİ VE ALT BOYUTLARI	Mesleki Hastalıklar	r: 0.312 p: 0.000	r: 0.306 p: 0.000	r: 0.206 p: 0.011	r: -0.535 p: 0.000	r: 0.092 p: 0.262
	Kayıt Sistemleri	r: 0.160 p: 0.000	r: 0.237 p: 0.003	r: 0.210 p: 0.010	r: -0.320 p: 0.000	r: 0.102 p: 0.213
	Kazalar ve Zehirlenmeler	r: 0.018 p: 0.830	r: 0.035 p: 0.669	r: 0.395 p: 0.000	r: -0.098 p: 0.232	r: 0.274 p: 0.001
	Yönetmel Destek	r: 0.031 p: 0.708	r: 0.019 p: 0.814	r: 0.219 p: 0.007	r: -0.294 p: 0.000	r: 0.207 p: 0.011
	Malzeme Araç-Gereç Denetim	r: 0.506 p: 0.000	r: 0.470 p: 0.000	r: 0.349 p: 0.000	r: -0.102 p: 0.211	r: 0.525 p: 0.000
	Koruyucu Önlemler	r: 0.134 p: 0.101	r: 0.082 p: 0.319	r: 0.316 p: 0.000	r: -0.084 p: 0.303	r: 0.278 p: 0.001
	Fiziksel Ortam Uygunluğu	r: 0.479 p: 0.000	r: 0.459 p: 0.000	r: 0.424 p: 0.000	r: -0.023 p: 0.779	r: 0.574 p: 0.000
	İGÖ Puanları Toplamı	r: 0.185 p: 0.023	r: 0.223 p: 0.006	r: 0.210 p: 0.10	r: -0.488 p: 0.000	r: 0.304 p: 0.012

*Spearman Korelasyon Analizi

TARTIŞMA

Sağlık hizmetlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusu son yıllarda sağlık hizmetleri alanında yapılan çalışmalarda oldukça fazla işlenen bir olgudur. Çünkü sağlık hizmetlerinin sunucuları insan, sunum yaptığı da insan sağlığıdır. İnsan sağlığı hayatta hiçbir şeye değişilmeyecek kıymete sahiptir. Bu nedenle insanların sağlığı için çabalayan sağlık çalışanlarının sağlıklı çalışmaları en önemli olgudur. Bunun için yapılması gereken en önemli uygulama sağlık hizmetlerinde çalışan personelin işe hazırlık durumunun ve iş güvenliği uygulamalarının belirlenmesidir. Literatür tarandığında bu iki değişkenin birlikte ele alındığı çalışmanın bulunmaması araştırmanın özgün yönünü ortaya koymaktadır.

Birçok sektörde ve özellikle de sağlık personelinin iş sağlığı ve güvenliği algısının değerlendirilmesi için farklı çalışmalar yapılmıştır (Abdullah, 2009; Bayer & Günel, 2018; Bulut ve ark., 2020; Özer ve ark., 2022; Tüzüner & Özasan, 2010). Yapılan çalışmada, sağlık çalışanlarının iş ortamları uzun saatler ve yoğun çalışma gerektiren, yüksek risk içeren ve yorucu ortamlardır. Dolayısıyla sağlık profesyonelleri için işe hazır bulunuşluk özellikle iş ortamına geçişi kolaylaştırması ve uyumu sağlaması yönüyle büyük önem taşımaktadır (Beyhan & İşçi, 2020). Sağlık çalışanları çalışma ortamında ergonomik, fiziksel, kimyasal, biyolojik, psikososyal tehlikelere maruz kaldığı bildirilmiştir. Bu tehlikeler, sağlık çalışanlarında iş performanslarının azalmasına sebep olmakla beraber, iş kazaları ve meslek hastalıklarını arttırmaktadır. Sağlık çalışanları ve hastaların güvenliğinin bu durumdan olumsuz etkilendiği bildirilmiştir (Akgün, 2015; Özkan & Emiroğlu, 2006; Önder ve ark., 2011; Şahin, 2017).

Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği algısı değişkeni ile işe hazır bulunuşluk değişkeni birlikte değerlendirilmiştir. İşe hazırlık ölçeği puanları ile iş güvenliği ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde güçlü istatistiksel açıdan anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r: 0.304$; $p: 0.012$). Bu durum işe hazır bulunuşlukları yüksek olan sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Yapılan bir çalışmada, hemşirelerin iş sağlığı ve güvenliği algıları ölçülmüş, araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan hemşirelerin iş sağlığı ve iş güvenliği algılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. İş sağlığı ve iş güvenliği algısının lisans mezunu olan hemşirelerde daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi arttıkça hemşirelerin iş güvenliği beklentilerinin ve normal mesai düzeninde çalışma isteğinin arttığı, aynı zamanda çalışma şekli normal mesai düzeni olan hemşirelerin iş sağlığı ve güvenliği algısının, vardiyalı veya düzensiz şekilde çalışan hemşirelere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bayer & Günel, 2018). Çok tehlikeli sınıfta yer alan hastanelerde geliştirilen bir anketle, çalışanların algı ve farkındalıklarına dayanarak bir kamu hastanesindeki genel İSG uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, hastanede çalışanların eğitim düzeyi, kurumda ve meslekte çalışma süresi arttıkça, genel İSG uygulamalarında farkındalığının arttığı yönündedir (Bulut ve ark., 2020).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre işe hazırlığı yüksek olan sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına hakim olduğu belirlenmiştir. Çalışanların yaşları arttıkça, işe hazır bulunuşluklarının iş sağlığı ve güvenliği algısına etkilerinin olumlu yönde arttığı anlaşılmıştır. Ayrıca, hastane laboratuvarlarında çalışanların eğitim düzeyi yükseldikçe, işe hazır bulunuşluklarının iş sağlığı ve güvenliği algısına etkilerinin de arttığı söylenebilir. Bunun yanı sıra, bu tip laboratuvarlarda çalışanların mesleklerindeki toplam hizmet süreleri arttıkça, işe hazır bulunuşluklarının iş sağlığı ve güvenliği algısına etkisinin de arttığı belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; tehlike ve risklerin sağlık personelinin iş sağlığı ve güvenliği algısı ile ilişkisini inceleyen çalışmaların yapılması ve konuyla ilgili ortaya konan değişkenler göz önüne alınarak deneysel çalışmaların planlanması önerilir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışmamız için Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 31.05.2021 tarih ve 20 toplantı numaralı etik kuruldan etik kurul izni alınmıştır.

YAZAR KATKI ORANI

Fikir/kavram: LK, END, HÇ; Tasarım: LK, END, HÇ; Veri toplama: LK, END, HÇ; Veri işleme: LK, END, HÇ; Analiz ve/veya Yorum: LK, END, HÇ; Kaynak tarama: LK, END, HÇ; Makalenin Yazımı: LK, END, HÇ; Eleştirel inceleme: LK, END, HÇ.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

FİNANSAL DESTEK

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Abdullah, A. (2009). Assessing employees perception on health and safety management in public hospitals. *International Review of Business Research Papers*, 5(4), 54-72.
- Akgün, S. (2015). Sağlık sektöründe iş kazaları. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2(2), 67-75. <https://doi:10.5455/sad.2015131442264595>.
- Bayer, E., & Günal, D. (2018). Hemşirelerin iş sağlığı ve güvenliği algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 503-19. <https://doi:10.20875/Makusobed.440607>.
- Beyhan, A. (2016). *Hemşirelik son sınıf öğrencilerinde işe hazırlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. Erişim: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (ID: 449003).
- Beyhan, T. E., & İsci E. (2020). Sağlık çalışanlarında işe hazır bulunuşluk ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği. *İş'te Davranış Dergisi*, 5(2), 91-100. <https://doi:10.25203/idd.828346>.
- Bulut, A., Erdinç, Ü., & Şengül, H. (2020). Bir kamu hastanesinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 23(1), 1-22.
- Caballero, C. L., & Walker, A. (2010). Work readiness in graduate recruitment and selection: A review of current assessment methods. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 1(1), 13-25. <https://doi:10.21153/jtlge2010vol1no1art546>.
- Caballero, C., Walker, A. & Fuller-Tyszkiewicz, M. (2011). The work readiness scale (wrs): Developing a measure to assess work readiness in college graduates. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 2(2), 41-54.
- Çögenli, M. Z. (2019). *İş sağlığı ve güvenliğinde psikososyal yaklaşımlar*. Eğitim Yayınevi.
- Dizdar, E. N. (1998). *Üretim sistemlerinde olası iş kazaları için bir erken uyarı modeli*. (Yayın no. 76420) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü]. Erişim: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (ID: 76420).
- Dizdar, E. N. (2004). *İş hukuku*. Dilara Yayınevi & Matbaacılık.
- Dizdar, E. N., & Koçar, O. (2018). İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinde risklerin yapay sinir ağlarıyla değerlendirilmesi. *Academic Platform-Journal of Engineering and Science*, 6(3), 73-83. <https://doi:10.21541/apjes.426502>.
- Ergüt, F. (2018). *İşletmelerde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında önleyici uygulamaların önemi*. [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Erişim: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (ID: 385824).
- İnci, E. İ., Bilişli, Y., & Hizay, D. (2016). İş kazalarına maruz kalan sağlık çalışanlarının bildirimlerinin değerlendirilmesi: üniversite hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 3(3), 83-88. <https://doi:10.5455/sad.13-1477513701>.
- Mason, G., Williams, G., & Cranmer, S. (2009). Employability skills initiatives in higher education: What effects do they have on graduate labour market outcomes? *Education Economics*, 17(1), 1-30. <https://doi:10.1080/09645290802028315>.

Araştırma Makalesi / Research Article

- Önder, Ö. R., Ağırbaş, İ., Yenimahalleli Yaşar, G., & Aksoy, A. (2011). Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalışan hekim ve hemşirelerin geçirdikleri iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden değerlendirilmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 10(1), 31-44.
- Özer, Ö., Özkan, O., Özmen, S., & Çıraklı, Ü. (2022). Investigation of the perception of occupational safety, work stress and happiness in healthcare workers. *Journal of Health Management*, 1-7.
- Özkan, Ö., & Emiroğlu, O. N. (2006). Hastane sağlık çalışanlarına yönelik işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri. *C.Ü.Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 9.
- Öztürk, H., & Babacan, E. (2012). Bir ölçek geliştirme çalışması: Hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 36-42.
- Öztürk, H., Babacan, E., & Özdaş-Anahar, E. (2012). Hastanede çalışan sağlık personelinin iş güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 252-68.
- Şahin, L. A. (2017). *Sağlık çalışanın iş sağlığı güvenliği ve iş stresi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. Erişim: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (ID: 474006).
- Solmaz, M., & Solmaz, T. (2017). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 147-56.
- Taşçıoğlu, İ. (2007). *Lüleburgaz Devlet Hastanesi ve Lüleburgaz 82. Yıl Devlet Hastanelerinde iş ve çalışma ortamından kaynaklanan riskler ve bu riskleri hemşirelerin algulama düzeylerinin saptanması*. [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. Erişim: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (ID: 203430).
- Tatlıcan, M., & Çögenli, M. Z. (2020). İş sağlığı ve güvenliği performans değerlendirme uygulamalarının iş tatmini üzerine etkisi: endüstri işletmesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 181-94.
- Tüzüner, V. L., & Özasan, B. (2010). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40(2), 138-54.
- Walker, A., Storey, K.M., Costa, B.M. & Leung, R.K. (2015). Refinement and validation of the work readiness scale for graduate nurses. *Nursing Outlook*, 63(6), 632-638.
- Walker, A., Yong, M., Pang, L., Fullarton, C., Costa, B., & Dunning, A. M. T. (2013). Work readiness of graduate health professionals. *Nurse Education Today*, 33(2), 116-22. [https://doi: 10.1016/j.nedt.2012.01.007](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.01.007).
- Yeşildal, N. (2005). Sağlık hizmetlerinde iş kazaları ve şiddetin değerlendirilmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4(5), 280-302.
- Yılmaz-Oral, T., & Bekman, F. B. (2021). İnsan sağlığı hizmetleri çalışanlarının maruz kaldığı meslek hastalığı etkenlerinin iş sağlığı ve güvenliği kapsamında incelenmesi. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 160-78.